

Crna Gora
Vlada Crne Gore

MINISTARSTVO PROSVJETE I NAUKE

ZAVOD ZA ŠKOLSTVO

predmetni program

SINTAKSA LATINSKOG JEZIKA

OIP - dopuna matorskog standarda za predmet *Latinski jezik*
u IV razredu gimnazije

Sadržaj

1.	Naziv nastavnog predmeta	3
2.	Određenje predmetnog programa	3
3.	Opšti ciljevi predmetnog programa.....	3
5.	Didaktičke preporuke	6
6.	Korelacije među predmetima	8
7.	Standardi znanja (ispitni katalog)	8
8.	Načini provjeravanja znanja i stručne osposobljenosti	11
9.	Resursi za realizaciju nastave.....	12
10.	Profil i stručna sprema nastavnika/ca i stručnih saradnika/ca	12

1. NAZIV NASTAVNOG PREDMETA

OBAVEZNI IZBORNI PROGRAM

NAZIV PREDMETNOG PROGRAMA

SINTAKSA LATINSKOG JEZIKA

2. ODREĐENJE PREDMETNOG PROGRAMA

a) Položaj, priroda i namjena predmetnog programa

Latinski jezik je sastavni dio programa stranih jezika u okviru nastavnog plana za gimnaziju kao obavezni izborni predmet u četvrtom razredu. Nastava i učenje treba da doprinesu ukupnom intelektualnom razvoju učenika/ca. Učenjem latinskog jezika učenicima/ama je data mogućnost da bolje razumiju discipline koje izučavaju u gimnaziji. Poznato je da tradicionalni sadržaji latinskog jezika posjeduju imanentne vrijednosti i predstavljaju neraskidivu vezu ovog predmeta sa humanističkim sadržajima. Puna opravdanost nastave latinskog jezika mora se tražiti u udruženosti i skladnoj povezanosti svih elemenata - kako idejnih, književnih, umjetničkih, terminoloških i lingvističkih, tako i opštenaučnih i metodoloških.

SINTAKSA LATINSKOG JEZIKA je izborni predmet koji služi kao dopuna do maturalnog standarda za predmet Latinski jezik.

b) Broj časova po godinama obrazovanja i oblicima nastave

U nastavnom planu za gimnaziju planirano je da latinski jezik bude obavezan izborni predmet u četvrtom (IV) razredu. Nastava se realizuje sa tri (3) časa sedmično, odnosno sa godišnjim fondom od devedeset šest (96) časova.

3. OPŠTI CILJEVI PREDMETNOG PROGRAMA

Latinski jezik kao predmet u okviru opšteobrazovnog programa pruža mogućnost da se razvije cjelovita ličnost. U prirodi samog jezika sadržane su dvije komponente: jezička i vanjezička. Postoji potreba da se upozna i usvaja ne samo jezički sistem, već i da se usvaja civilizacijski kontekst. Obrazovni cilj je, dakle, uočavanje, spoznavanje i prepoznavanje same jezičke strukture, razumijevanje civilizacijskog konteksta u kojem te strukture postoje kao prenosioci određenih poruka, usvajanje konkretnih jezičkih

sadržaja, sve do njihovog prevođenja na maternji jezik.

Nastava latinskog jezika treba da doprinese **razvoju**:

- lingvističke osnove za dalje izučavanje jezika,
- oštroumnosti i logičnosti u mišljenju (latinski jezik je jasan i koncizan),
- razvoju harmonične ličnosti kroz upoznavanje sa klasičnim naukama prožetim dubokim humanizmom,
- radoznalosti, razvoju tolerantnih oblika ponašanja i kulture izražavanja,
- samopouzdanja, samostalnosti i kreativnosti,
- radnih navika, marljivosti, odgovornosti,
- kulture lijepog ponašanja i sposobnosti slušanja i uvažavanja mišljenja drugog,
- humanih odnosa među polovima i prema različitim jezicima i kulturama,
- svijesti o značaju multikulturalizma i plurilingvizma.

CILJEVI NASTAVE LATINSKOG JEZIKA	
SAZNAJNI	Znanje činjenica, upotreba naučenog u konkretnim situacijama.
SOCIJALNI	Razvijanje odnosa pojedinca prema zajednici; razumijevanje veze između antičkih i naših vremena; razvijanje kritičke svijesti o istorijskom kontinuitetu; formiranje civilizacijskih stavova.
EMOTIVNI	Doživljavanje sebe i drugih bez predrasuda; razvoj samopouzdanja i pozitivne predstave o sebi.
MOTIVACIJSKI	Podsticanje radoznalosti.
ESTETSKI	Razvijanje ličnosti sposobne da osjeti i shvati sve što je lijepo i dobro.
MORALNO-ETIČKI	Usvajanje pozitivnih vrijednosti; izgrađivanje morala i karaktera i usvajanje normi ponašanja.

4. SADRŽAJI I OPERATIVNI CILJEVI PREDMETNOG PROGRAMA

Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pojmovi/sadržaji	Korelacija
<p>SLUŠANJE Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije izgovorene riječi i kraći tekst, - uočava pojedine podatke, - u kontekstu određuje značenje nepoznatih riječi kada je riječ o poznatim sadržajima, - razumije glavnu misao kraćeg teksta. <p>GOVOR Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostalno pronalazi odgovarajuće primjere za gramatička pravila, - uči i izlaže sentencije, - odgovara na pitanja, - uočava sličnosti i razlike prilikom poređenja određenih sadržaja. <p>ČITANJE Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostalno čita tekstove, - razumije smisao i nalazi traženu informaciju u kratkim pisanim tekstovima, - pravi poređenja između latinskog jezika i maternjeg, odnosno stranih jezika koje uči. <p>PISANJE Učenik/ca treba da:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapisuje rečenice i kraće tekstove 	<p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju kraći tekst i izvršavaju kratka i jednostavna uputstva za rad, - popunjavaju praznine u tekstu ili tabeli, - odgovaraju na pitanja, - povezuju slike sa tekstom. <p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recituju pjesme, - samostalno traže informacije neophodne za rješavanje zadataka, - učestvuju u pripremi priredbi i izložbi. <p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju različite vrste teksta, - odgovaraju na pitanja, - rješavaju zadatke tipa „tačno/netačno“, - slijede pisana uputstva. <p>Učenici/e:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pišu prevode rečenica i kraćih 	<p>GLAGOLI sa posebnom promjenom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verba anomala, - verba defectiva, - verba impersonalia. <p>SINTAKSA:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. glagola, 2. padeža, 3. rečenica. 	<p>Maternji jezik i književnost i strani jezici: morfologija, tvorba riječi, sintaksa.</p> <p>Većina disciplina koje se izučavaju u gimnaziji.</p>

prema diktatu, - samostalno prevodi u oba smjera.	tekstova na latinski jezik.		
--	-----------------------------	--	--

5. DIDAKTIČKE PREPORUKE

Atmosfera na času treba da bude prijatna, ali radna, jer samo na taj način može biti uspješna. U cilju što bolje motivisanosti potrebno je da učenik/ca bude tretiran/a kao ravnopravan sagovornik. Neophodno je podsticati samostalnost u radu, kooperativnost, kulturu dijaloga i toleranciju. Takođe je neophodno stvoriti atmosferu uzajamnog povjerenja kako u odnosu nastavnik/ca-učenik/ca, tako i u odnosu učenik/ca-učenik/ca. Rad na času ima važnu ulogu i potrebno je da bude dobro organizovan. U tom smislu predlažemo neke načine i postupke kojima se učenicima/ama može olakšati učenje latinskog jezika:

- dinamičnost u svim aktivnostima, uvažavajući nivo znanja učenika/ca,
- različiti oblici nastave,
- podsticati učenike/ce da sami/e izvode pravila,
- uvoditi igre riječi,
- u nastavu unositi civilizacijske i interkulturalne elemente (oplemeniti nastavu kraćim anegdotama i primjerima iz svakodnevnog života Rimljana, budući da se takvi primjeri lako pamte, dopadaju se učenicima/ama, podstiču njihovo interesovanje i stvaraju vedriju atmosferu na času),
- izbor odgovarajućeg jezičkog registra,
- podsticanje učenika/ca na samostalan rad,
- detaljno analiziranje teškoća u procesu učenja,
- upoznavanje učenika/ca sa kriterijumom ocjenjivanja i očuvanje dosljednosti u tome.

Program latinskog jezika kao obaveznog izbornog predmeta ostvaruje se postupnim napredovanjem učenika/ca u savladavanju latinske gramatike od jednostavnijih pojmova ka složenijima; od morfoloških kategorija ka sintaksi padeža, glagola i rečenica; od jednostavnijih prevoda ka prevodu složenijih tekstova sa latinskog i na latinski.

Usmeno razumijevanje - slušanje

U početku se učenici/e trude da razumiju riječi i kratke rečenice, zatim složenije rečenice i kraće tekstove. Prije slušanja potrebno je predstaviti sadržaj teksta, izdvojiti ključne riječi i izraze, provjeriti poznavanje teme i postaviti zadatke koje učenici/e treba da riješe tokom slušanja: dopunjavanje kraćih i dužih rečenica, prevod sa latinskog i na latinski, zaokruživanje odgovora i slično.

Nakon slušanja, raznovrsnim aktivnostima može se provjeriti stepen razumijevanja odslušanog teksta:

- verbalno,
- povezivanje teksta sa slikama,
- upisivanje traženih podataka i slično.

Usmeno izražavanje - govor

Iako latinski jezik u naše vrijeme zanemaruje komunikacijski aspekt, značajnu ulogu treba posvetiti pravilnom izgovoru i naglašavanju riječi; razvijati kulturu lijepog govora i ponašanja. U ovim aktivnostima neophodno je sudjelovanje što većeg broja učenika/ca, a to se može postići radom u parovima ili manjim grupama. Stoga je potrebna pažljiva priprema, jasna i precizna uputstva. Tokom izlaganja učenika/cu ne treba prekidati, već mu/joj, nakon izlaganja, uz pohvalu za aktivno učešće, ukazati na greške.

Pismeno razumijevanje - čitanje

Cilj razvijanja ove vještine je da se učenici/e osposobe za samostalno čitanje i razumijevanje nepoznatih tekstova radi utvrđivanja osnovne ideje, određenih informacija, utvrđivanje detalja. U tom smislu preporučuje se čitanje pisama ili kraćih odlomaka iz književnih djela, odgovarajući izbor poezije. Poželjno je da se utvrdi korelacija nastavnih sadržaja. Prije čitanja treba razgovorom zainteresovati učenike/ce o sadržaju teksta na osnovu naslova, provjeriti poznavanje leksike (ključne riječi i fraze) i obavijestiti ih o zadatku nakon čitanja. Tokom ili poslije čitanja mogu se koristiti sljedeće aktivnosti:

- popunjavanje praznina u tekstu, tabeli,
- davanje naslova određenim dijelovima teksta,
- odgovori na pitanja i dr.

Pismeno izražavanje - pisanje

Za razvijanje ove vještine može se koristiti tzv. **kontrolisano pisanje** (transformacije rečenica, pisanje po modelu, dovršavanje teksta i sl.). Metodčki pristup pisanju podrazumijeva korišćenje odgovarajuće leksike, poštovanje gramatičkih i sintaksičkih pravila, pravopisa i interpunkcije. **Učenici/e koji polažu maturalni ispit** razvijaju sposobnost prevođenja dužih tekstova i sposobnost obavljanja razgovorne komunikacije (na maternjem jeziku) o datom tekstu, vremenu, piscu ...

Gramatika

Program latinskog jezika ostvaruje se postupnim napredovanjem učenika/ca u prepoznavanju i razumijevanju gramatičkih

elemenata od osnovnih ka složenijima. Kad god je moguće, u nastavi treba koristiti **induktivni metod**, pri kome učenici/e, na osnovu datih primjera, sami/e dolaze do određenih gramatičkih pravila. Time se učenici/e podstiču na samostalno zaključivanje, oživljava se nastavni proces i doprinosi većoj trajnosti znanja. Imajući u vidu postavljene ciljeve ovog predmeta i njihovu vezu sa programima drugih predmeta, realizacija nastave mora biti usmjerena ka korelaciji sa iskustvom i znanjem učenika/ca iz interdisciplinarnih oblasti.

Leksika

Smatra se da je učenje leksike jedan od najznačajnijih elemenata u učenju stranog jezika. Za prezentaciju i utvrđivanje nove leksike mogu se koristiti: predmeti i slike; tvorba riječi; određivanje značenja na osnovu konteksta; riječi kojima je zajedničko porijeklo i sl.

6. KORELACIJE MEĐU PREDMETIMA

Značaj korelacije među predmetima posebno je izražen u lakšem razumijevanju međusobno povezanih nastavnih predmeta. Povezivanje sadržaja latinskog jezika i drugih predmetnih oblasti upućuje nastavnike/ce na timski rad i uvid u nastavne sadržaje, kako na horizontalnom, tako i na vertikalnom nivou nastavnog plana. Radi lakšeg savladavanja fonda riječi, treba ukazivati na istovjetnost ili sličnost korijena riječi u maternjem jeziku i drugim indoevropskim jezicima sa latinskim jezikom. Kao primjeri mogu poslužiti objašnjenja u vezi sa nepoznatim riječima latinskog porijekla iz drugih predmeta ili iz svakodnevnog života. Svakodnevno govorimo latinski, a da toga nijesmo svjesni; u brojnim riječima ispod sloja termina odomaćenog u maternjem jeziku kriju se zaboravljeni jezici. Da bi se brojne latinske riječi pravilno upotrebljavale, treba ih upoznati i shvatiti. I tokom obrade gramatičkih sadržaja učenicima/ama treba neprestano ukazivati na korelaciju sa maternjim jezikom i stranim jezicima koji se uče (prirodni i gramatički rod, komparacija pridjeva, pomoćni glagol i dr.). S obzirom da je antička civilizacija osnova cjelokupne evropske i svjetske kulture, mora se, osim na korelaciju sa jezicima, ukazati i na neraskidivu vezu sa istorijom, arheologijom, arhivistikom, filozofijom, biologijom, medicinom ...

7. STANDARDI ZNANJA (ISPITNI KATALOG)

Standardi znanja su osnova za praćenje realizacije ciljeva nastave i za provjeravanje postignuća učenika/ca. Oblikuju se na osnovu operativnih ciljeva i aktivnosti učenika/ca. Standardi znanja uvažavaju individualne razlike među učenicima/ama.

7.1. Standardi znanja

Na kraju IV razreda gimnazije, učenik/ca treba da pokaže sljedeća jezička znanja i vještine **slušanja, čitanja, govora i pisanja**.

SLUŠANJE

Učenik/ca:

- može da sluša sa razumijevanjem,
- može da razumije glavnu misao teksta,
- može da uoči određene podatke,
- može da u kontekstu odredi značenje pojedinih nepoznatih riječi.

ČITANJE

Učenik/ca:

- može da pravilno čita složenije tekstove na latinskom jeziku,
- može da razumije smisao i nalazi tražene informacije,
- može da bolje razumije tekstove kao što su novinski članci, radio i TV emisije, književna ostvarenja i slično,
- može da pravi poređenja između latinskog i maternjeg jezika, odnosno savremenih jezika koje uči.

GOVOR

Učenik/ca:

- može da izgovara i pravilno naglašava riječi i rečenice,
- može da samostalno pronalazi odgovarajuće primjere za pojedina gramatička pravila,
- može da razumije i koristi pojmove iz latinskog jezika u daljem obrazovanju i svakodnevnom životu,
- može da na maternjem jeziku ostvari razgovornu komunikaciju o starom vijeku, o antičkom kontinuitetu, o našoj zemlji i njenim kulturno-istorijskim vrijednostima,
- može da recituje i govori odlomke iz književnih djela.

PISANJE

Učenik/ca:

- poznaje pravila interpunkcije i pravopisa,
- može da samostalno napiše pojedine rečenice,
- može da dopuni kraće tekstove,
- može da samostalno prevodi kraće tekstove,
- može da samostalno prevodi u oba smjera.

7.2. Ispitni katalog

Ispitni katalog predstavlja sumarni pregled jezičke i gramatičke građe koja služi za postizanje standarda znanja i vještina na kraju obrazovnog ciklusa.

JEZIČKI SADRŽAJI	VJEŠTINE
<p>GLAGOLI (VERBA) Glagoli sa posebnim oblikom, značenjem ili promjenom: verba deponentia; verba semideponentia; verba anomala; verba defectiva; verba impersonalia.</p> <p>SINTAKSA 1. Sintaksa padeža Genitiv: genitivus characteristicus; genitivus qualitatis; genitivus pretii; genitivus memoriae.</p> <p>Dativ: dativus obiectivus; dativus auctoris; dativus finalis.</p> <p>Akuzativ: accusativus finalis; accusativus spatii.</p> <p>Ablativ: ablativus instrumenti; ablativus causae; ablativus separationis; ablativus loci.</p> <p>2. Sintaksa glagola: konjunktiv (modus coniunctivus); nezavisni konjunktiv; infinitiv (infinitivus); akuzativ s infinitivom; nominativ sa infinitivom; participi (participia); perifrastična konjugacija aktivna; perifrastična konjugacija pasivna; ablativ apsolutni sa i bez participia; gerundiv (gerundivum); gerund (gerundium); supin (supinum).</p>	<p>SLUŠANJE Učenik/ca:</p> <ul style="list-style-type: none"> - u kontekstu određuje značenje nepoznatih riječi kada se radi o poznatim sadržajima, - pravi osnovnu razliku u izgovoru, - usvaja određena gramatička pravila. <p>GOVOR Učenik/ca:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prihvatljivo izgovara i pravilno naglašava riječi, - odgovara na pitanja. <p>ČITANJE Učenik/ca:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznaje vrstu i namjenu teksta, - razumije suštinu i pojedine informacije u različitim vrstama jednostavnijih tekstova na latinskom jeziku, - zaključuje o značenju nepoznate riječi.

3. Sintaksa rečenica: nezavisne rečenice, nezavisno-upitne rečenice; složena rečenica i odnos rečenica u njoj; način u zavisnim rečenicama; slaganje vremena (consecutio temporum); zavisno-upitne rečenice; namjerne (finalne) rečenice; vremenske (temporalne) rečenice; uzročne (kauzalne) rečenice; dopusne (koncesivne) rečenice; poredbene (komparativne) rečenice; posljedične (konsekutivne) rečenice; rečenice sa veznikom quin; pogodbene (kondicionalne) rečenice; odnosne (relativne) rečenice.

PISANJE

Učenik/ca:

- poznaje pravila pravopisa,
- primjenjuje gramatička pravila i vokabular,
- prevodi kraće tekstove u oba smjera.

8. NAČINI PROVJERAVANJA ZNANJA I STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI

Provjeravanje znanja učenika/ca postaje sve veći problem zbog brojnosti odjeljenja. Zbog toga svaki odgovor učenika/ce treba vrednovati, pa čak i aktivnost prilikom objašnjavanja i usvajanja novog gradiva. Brzim pitanjima moguće je ocijeniti veći broj učenika/ca tokom jednog časa. Ocjenjivanje mora da bude dio cjelokupnog nastavnog procesa. **Cilj** provjeravanja znanja je da se učeniku/ci da povratna informacija o radu, a nastavniku/ci o tome u kojoj mjeri se ostvaruju ciljevi definisani programom. Samo se na taj način može motivisati aktivnost učenika/ca i održati pažnja. Gradivo se može utvrditi, kako analizom tekstova i uvježbavanjem gramatičkih kategorija, tako i zadavanjem domaćih zadataka (prevod rečenica na latinski jezik, provjera prevoda, objašnjenja vezana za tok rada i dr.). S obzirom da ne postoji komunikacijska funkcija, radi uspješnijeg i objektivnijeg ocjenjivanja, preporučuju se češće i kraće provjere znanja putem izrade testova, kontrolnih zadataka, diktata, vježbi nadopunjavanja i sl. Ocjenjivanje je brojčano, u skladu sa Zakonom o gimnaziji. Ocjena ne smije da bude krajnji cilj kome učenik/ca teži. Ocjena treba da ima stimulativni karakter i treba da bude podsticaj za dalje interesovanje učenika/ca za nastavni predmet.

Načini provjeravanja i ocjenjivanja vještina

Čitanje i slušanje

Ocjenjivanje se sprovodi usmeno (odgovori na kraća pitanja o tekstu ili gramatičkim pravilima) ili pismeno (odgovori na pitanja o tekstu, da/ne odgovori, popunjavanje praznina i slično).

Govor

Ocjenjivanje se sprovodi na osnovu: tačnosti izgovora i pravilnosti naglašavanja riječi, gramatičku pravilnost i analizu tekstova.

Pisanje

Provjeravanje i ocjenjivanje pismenog izražavanja (pisanje) se prati kroz pravilan redoslijed riječi, jezičke i gramatičke sadržaje, kroz pravilnu upotrebu vremena, zamjenica, mjesta pridjeva i dr.

Pismeni zadaci

Pismeni zadaci se rade **dva** puta u toku školske godine, **po jedan na kraju** polugodišta. Pismeni zadaci se rade **dva** školska

časa.

9. RESURSI ZA REALIZACIJU NASTAVE

9.1. Materijalni uslovi, standardi i normativi

Za realizaciju nastavnog programa i aktiviranje, odnosno zainteresovanost učenika/ca, neophodno je i korišćenje materijalnih sredstava koja olakšavaju proces nastave, podstiču motivaciju i omogućavaju primjenu različitih metoda. Pored kvalitetne učionice, poželjna je upotreba kabineta, biblioteke i sredstava za obuku nastavnika/ca.

9.2. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Udžbenik preporučen i odobren od strane Ministarstva (u toku je priprema udžbenika prema utvrđenim standardima Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva Crne Gore).

Literatura za profesore/ice:

1. Cambridge Latin Grammar
2. Cambridge Latin Syntax
3. Cassell's Latin Dictionary
4. Latin Grammar - Gildersleeve and Lodge
5. Latinsko-hrvatski rječnik - Divković
6. Latinsko srpski rječnik - Boško Bogdanović

10. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA/CA I STRUČNIH SARADNIKA/CA

Latinski jezik u gimnaziji mogu predavati nastavnici/e koji/e su završili/e studije klasične filologije ili oni/e koji/e imaju 6 (šest) odslušanih semestara i položen ispit iz latinskog jezika na nekom od srodnih fakulteta.

Predmetni program **SINTAKSA LATINSKOG JEZIKA**, OIP za IV razred gimnazije, izradila je komisija u sljedećem sastavu:

dr Marko Camaj, predsjednik
Žaneta Andrijašević, član
Ana Klikovac, član